

СУЧАСНИЙ АНТИТРИНІТАРНИЙ РУХ У СУСПІЛЬНОМУ ВИМІРІ

У статті розглядаються головні аспекти позакультової діяльності вітчизняного антитринітаризму. Проаналізовано вплив антитринітарного руху у суспільному, політичному, культурному та релігійному житті країни, доведено, що він сприяє духовному оздоровленню суспільства на основі християнських ідеалів.

Дослідження сучасного стану і тенденцій розвитку антитринітарних течій (Свідки Єгови, Церква Ісуса Христа святих останніх днів, Церква євангельських християн в душі апостолів, Церква саєнтології, Церква Об'єднання та Нова Церква) в Україні впродовж років незалежності дозволяє прийти до висновку, що сьогодні, як і раніше, наша держава залишається найбільшим регіоном присутності більшості течій даного спрямування в пострадянському просторі. Прикметою сучасного антитринітаризму в Україні є помітне підвищення освітнього рівня віруючих, що, з одного боку, також відображає загальну соціальну тенденцію, з іншого – планову орієнтацію керівництва.

Даний аспект виявляє себе не лише у масовому будівництві семінарій, інститутів, закордонному навчанні молодих проповідників, а й у прагненні створити власні богословські школи, розширити дослідницьку діяльність, перш за все, у царині християнської історії. Безумовно, все це сприяє розвитку релігійної освіти як навчального процесу, який зорієнтований на передачу реципієнту певного обсягу релігійної інформації з метою підвищення рівня його релігійної освіченості, формування навиків усвідомленого сприйняття змісту певного релігійного віровчення [1, с. 346]. Але релігійна освіта не є позаконфесійною. Для її проведення залучаються конфесійно зорієнтовані особи, а це призводить до однобічно заангажованих оцінок ними інших віровчень, виховання негативного ставлення до них. Загальнопросвітницький характер має навчання релігії в зорієнтованій релігійній освіті, яку ще можна назвати богослов'ям, що її проводять різного типу духовні навчальні заклади. На початку 2010 р. в Україні антитринітарні конфесії мали 398 недільних шкіл, 15 навчально-реабілітаційних центрів саєнтології, Дніпропетровський «Центр Сведенборга» та ін.

Мета статті – аналіз впливу антитринітарного руху на суспільно-політичні й культурно-релігійні процеси в Україні. Освіту розглядають як важливу ознаку, що визначатиме інтелектуальний і культурний рівень конфесій у XXI ст., засвідчуватиме її потенціал. Водночас освіта необхідна для динамічного функціонування антитринітарних церков, відповідності змісту їхнього духовного життя і практики сучасним соціокультурним вимогам. Без освіти, на думку багатьох лідерів, неможливо опанувати навчальні програми сучасних релігійних закладів, богословську класику, що стала доступною віруючим. Причому йдеться не лише про керівників громад, проповідників, місіонерів, викладачів чи редакторів, що для них, з огляду на громадську зорієнтовану сферу діяльності, освітній рівень має особливе значення. Принцип загального священства, вимога духовного, соціального, релігійного служіння кожного віруючого підносить проблему освіти в антитринітаризмі на рівень доктринальної настанови. Тому релігійну освіту мають проводити навчальні заклади, які організуються конфесіями при своїх керівних установах, монастирях, парафіях. Демократизація нашого суспільства відкрила сприятливі можливості для організації релігійної освіти в Україні. Зокрема, свідки Єгови мають у своєму підпорядкуванні 325 недільних шкіл, Церкви Ісуса Христа святих останніх днів – 64, Церква

евангельських християн в душі апостолів – 9, Церква саєнтології – 15 гуманітарних центрів та два науково-дослідні товариства Нової Церкви («Суспільство Сведенборга» в м. Дніпропетровську і «Кримське Суспільство Сведенборга» в м. Ялті).

Релігію і освіту на наших теренах протягом радянського періоду слід розглядати лише з погляду протистояння. У теорії та практиці одним із найважливіших ставилося завдання формувати непримиренне критичне ставлення до релігії. Світський характер освіти трактували так, що вона не могла давати учням, студентам знання про релігію як складову частину культури. Водночас невід'ємним компонентом кожної спеціальної науки і гуманітарної освіти є вивчення релігії як соціокультурного феномену. Тому наше суспільство не було готове до сприйняття істин гуманістичного спрямування, закладених у релігійному віровченні. Вищесказане відповідає принципам сучасної педагогічної науки. Більшість педагогів згодні з тим, що моральні принципи Біблії допомагають у вихованні дітей. Тому сьогодні посилюється процес зближення духовної і світської освіти [2, с. 10-12].

Тему освіти пов'язують також із серйозними духовними проблемами, що постали сьогодні перед антитринітарними течіями в Україні. По-перше, це потреба у теоретичному осмисленні релігійної спадщини, своїх ідейних традицій і створення на їх основі власних богословських шкіл. На таку діяльність, наприклад, спрямоване навчання свідків Єгови, хоча в деяких наукових збірниках можна зустріти звинувачення в агресивності на їх адресу. Однак потрібно зазначити, якщо дане явище і має місце, то лише через недостатню досвідченість окремих членів конфесій. Для уникнення цього Товариством «Вартової Башти» були організовані спеціальні школи, які навчають вісників толерантності, співчуття та поважного становлення до людей з іншою точкою зору. Найперше, це щотижнева «Школа Теократичного Служіння», учнями якої можуть бути не лише члени конфесії свідків Єгови. Для піонерів передбачена 10-денна школа, де вони, крім всього іншого, вчать мистецтву проповіді. А неодружені чоловіки, які керують теократичними справами у зібранні, можуть відвідати Школу службового вдосконалення у Львові, яка триває 2 місяці. Основне завдання цієї Школи – «навчити і підготувати кваліфікованих чоловіків для відповідальної праці в організації, щоб вони служили там, де виникне потреба. Школа вдосконалює їх для того, щоб вони могли взяти провід у благовісницькій праці, пастирському нагляді за отарою і навчанні, яке надається у зборі» [3, с. 5]. Крім цих шкіл, в зборі раз у рік старійшинами та роз'їзними наглядачами проводяться спеціальні зустрічі для піонерів, де розглядаються назрілі та дискусійні питання, даються практичні поради з ефективного виконання проповідницької роботи.

Проблема освіти, по-друге, набуває особливої ваги у контексті осмислення багатьма антитринітарними осередками власної історії та культурно-національних традицій в Україні. Інтелектуальний потенціал багатьох антитринітарних спільнот спрямований на відтворення свого історичного минулого. Його розглядають як загальну релігійну історію українського народу, а власне антитринітарний рух – як невід'ємний елемент його культури і суспільного життя. У багатьох історико-біблійних публікаціях, у програмах комісій, створених для довготривалих досліджень і написання історичних творів, збірників документів тощо, суттєву увагу приділяють аналізу витоків та особливостей українського антитринітаризму, його драматичній долі. Ретельно простежуються соцініанські тенденції у поглядах діячів культури (Г. Сковорода, М. Драгоманов, М. Костомаров). Зв'язок конфесії з національно-культурними традиціями – тема багатьох антитринітарних часописів та брошур, в яких пропонується новий погляд і на сам феномен антитринітаризму у контексті сьогодення. Він розглядається як важливий чинник духовних, соціальних, навіть економічних перетворень в Україні.

Проблема освіти, по-третє, неодмінно постає тоді, коли осмислення історичної традиції пов'язують із збереженням власного обличчя вітчизняного антитринітаризму в

умовах нових ідейних впливів зарубіжних церков. Україна знаходиться під впливом різних міжнародних місіонерських центрів і корпорацій, які проводять різноманітні релігійні заходи, зокрема, конгреси, конференції, семінари за участю іноземних проповідників.

Останнім часом в державних установах освіти набули поширення різні міжнародні релігійні програми і проекти, що видаються як новаторство у педагогіці. Подекуди започатковано створювати в державних загальноосвітніх школах класи релігійного спрямування. Особливу підтримку цій програмі надає Церква Об'єднання, за ініціативи якої в російських школах декілька років викладався як обов'язковий предмет «Мій світ і я». Однак викладання предмета, як обов'язкового у загальноосвітніх закладах, викликало упереджене до нього ставлення з боку громадськості. По-перше, тому, що підручник «Мій світ і я» побудований на мунітських принципах [4], що викликало незадоволення з боку православного населення. По-друге, в шкільному курсі Церква Об'єднання виступає як одна з провідних світових релігій – кінцеве одкровення, до якого всі неминуче рано чи пізно повинні прийти. З метою поглибленого вивчення матеріалу муніти докладають всіх зусиль для відповідної підготовки викладачів. Для цього вони організують і проводять безліч спеціальних семінарів в курортних містах світу. В Україні діяльність Церкви Об'єднання розпочиналась з проведенням низки семінарів, куди запрошувалися переважно школярі і студентська молодь. Охочі заповнювали анкету, підписувалися під так званими «трьома заборонами» – не палити, не вживати алкоголю й наркотиків, не вступати у статеві стосунки.

Крім вищезазначених форм релігійної освіти в антитринітаризмі існують і інші специфічні форми релігійної діяльності, зокрема Церква саєнтології, зміст якої в навчанні і проведенні одитингу різних рівнів. Вони є основою осягнення вищих рівнів духовної свідомості і здібностей. «Записи» реактивного розуму під час емоційного і фізичного болю Хаббард назвав «енграмами». Згідно з цим вченням весь життєвий досвід людини записується у пам'ять, що схожа на фільм, в якому кожний кадр відповідає певній події в житті людини. Тому в релігійних практиках людина під керівництвом вчителя розмірковує про те, що вона пережила у дитинстві чи навіть у своїх попередніх життях. Метою такої техніки є стимуляція активного сприйняття вірним свого теперішнього життя, того шляху, яким йде зараз. Щось подібне відбувається і в християнській сповіді – людина теж звертається до минулого досвіду і робить його переоцінку з позицій віровчення.

Таким чином, ми можемо говорити про релігійну практику, яка основана на прагматично-раціональному ґрунті західного (американського) типу пошуку таких рецептів самовдосконалення людини, від яких в кінцевому рахунку залежить вдосконалення реальності. Сама потреба пошуку таких рецептів виникла в епоху постмодерну, коли традиційні світоглядні парадигми, зокрема домінуюча у західному суспільстві (християнська), переживають кризу. Ця криза полягає, перш за все, у вимиванні концептуального ядра християнства (нівеляції його базових причинних смислів). Нині класичне християнство вже не виглядає остаточною істинністю чи конечною реальністю. І від цієї вже сумнівної концептуальної основи й відмовляються новостворювані альтернативні світоглядні теорії.

Очевидним є також прагнення багатьох церков до відповідності своїх теологічних систем тому рівневі, який набуто в інших конфесіях. Для антитринітаризму це завдання, що вирішується під знаком його духовного відродження і церковного утвердження, тобто витворення відповідної теоретичної бази, є вкрай важливим. Крім того, богословський набуток вітчизняного антитринітаризму, через його тривалу ізоляцію від зарубіжних релігійно-наукових центрів, неодноразову еволюцію його ідейних засад, є досить скромним. Дається взнаки і слабкість течій в Україні, що накопичили основний філософсько-теологічний потенціал світового антитринітаризму. У своєму прагненні інтелектуалізації сучасні спільноти виявили неабияку відкритість і звертаються не лише до власної спадщини. Маючи тривалий досвід існування у близькості з протестантською і православною культурами, вони зберігають сталий зв'язок з богослов'ям, літературою, мистецтвом зазначених конфесій.

Однак, звичайно, тенденція інтелектуалізації ще не отримала повсюдного розуміння в антитринітаризмі, маючи adeptів переважно у більш освічених колах, серед молодих керівників. Незмінною залишається вимога особистого вибору, яку також екстрапольовано на зазначену проблему, адже «Бог Іегова наділив людей свободою волі. А значить ми самі вибираємо, яким буде наше життя... Навіть смисл власного життя і служіння Господу кожен віруючий розуміє по-своєму» [3, с. 31].

Вірність ідейним традиціям, прагнення життя відповідно до них визначають суспільну позицію сучасного антитринітаризму. Більшість течій позарелігійну діяльність розуміють у поверненні до соціально-етичних принципів свого віровчення. Оскільки традиційні церкви за період свого існування спотворили ці ідеали, антитринітаризм прагне їх відновити через дотримання традиційних настанов. Цінність має надприродний світ і духовне життя особи; сенс земного існування – у служінні Господу, виконанні Його завітів, вони «докладають зусиль, щоб дотримуватися основних своїх принципів. Вони намагаються добре відноситися до всіх людей, а не тільки до своїх братів по вірі, друзів, чи сусідів, родичів» [5, с. 80].

Отже, коли антитринітарії говорять про свою суспільну місію, вони мають на увазі служіння людям в ім'я Господа, бачать її у філантропії, релігійному вихованні, розвитку культури та освіти, сумлінній праці та виконанні громадянського обов'язку, піднесенні морального і фізичного здоров'я людини і суспільства. Усе, що не відповідає їхнім ідеалам, вони відкидають. При цьому церковне життя, в якому вони втілюють своє етичне кредо і яким показують приклад іншим, становить квінтесенцію його суспільної місії. Більше того, для багатьох антитринітаріїв громада уособлює, а часом просто замінює його громадську, політичну, культурну діяльність. Наприклад, свідки Єгови зазначають, що громада повністю задовольняє їх потреби у громадсько-політичній діяльності, бо «сьогодні віруючі не повинні говорити іншим, яку позицію вони повинні займати в таких питаннях у зв'язку зі своїм нейтралітетом» [5, с. 104].

Важливою формою участі у суспільному житті антитринітарії вважають соціальне служіння, розглядаючи його як реалізацію практичної діяльності, свідчення осмисленості свого земного призначення та своєрідне надолуження ними свого ще не реалізованого соціально-етичного потенціалу. Попри заборону благодійництва за умов радянського режиму, його завжди здійснювали серед одновірців. Тепер філантропію спрямовують, насамперед, на нерелігійне середовище, тісно поєднуючи її з проповіданням свого віровчення.

Головний об'єкт філантропії – люди, котрі потребують невідкладної допомоги, передусім моральної. Звичайно, антитринітарії не уникають і матеріальної філантропії, наприклад, жертвують інвалідам, пенсіонерам, малозабезпеченими, постраждалим від стихійного лиха. Проте основною є практична участь віруючого в житті конкретної людини. Йдеться, насамперед, про опікування дитячими будинками, лікарнями, оселями літніх людей. У великих спільнотах цю ділянку очолюють місії та відділи милосердя. Їх члени, переважно на добровільних засадах, працюють санітарами чи прибиральниками у пологових і дитячих будинках, онко- і тубдиспансерах. Антитринітарна філантропія – це також опікування дітьми та інвалідами Чорнобиля. Це й відкриття благодійних ідалень, навчальних курсів і книгарень при багатьох церквах [6].

Вагому ділянку становить робота серед злочинців, наркоманів, психічно хворих. У колоніях і в'язницях працюють проповідники, члени товариства громад. У багатьох з них створено пункти виховної роботи серед в'язнів. Так, філіал свідків Єгови у смт. Брюховичі (Львів) піклується про людей, позбавлених волі. В'язні звертаються з проханням надіслати їм Біблію та біблійну літературу. Ведеться листування із 120 виправними закладами в Україні. На потреби нужденних та постраждалих від стихійного лиха відгукується Церква Ісуса Христа святих останніх днів. Через гуманітарні проекти мормони приходять у місця,

де допомога особливо потрібна. Один з таких проектів був реалізований у Львові у жовтні 2009 р. Допомогу у вигляді комплектів для новонароджених, ковдр для дорослих і дітей, шкільних приладь, одягу отримали в цілому двадцять організацій, серед них – пологові будинки, дитячі реабілітаційні центри та інші організації у Львові й області [7, с. 3]. Серед цих організацій було і Благодійне об'єднання неповноправної молоді м. Червонограда «Промінь надії» (Львівська область).

Особливі зусилля свідки Єгови докладають, щоб ознайомити з Біблією глухих громадян України. До таких людей ставляться як до іншомовної групи населення нашої країни. Багато свідків самі захотіли вивчати мову жестів, щоб допомагати таким людям. В Україні діють 5 повноцінних зборів мовою жестів у Києві, Львові, Харкові, Одесі та Вінниці. Богослужіння в цих релігійних громадах проводяться тільки мовою жестів. Організуються конгреси, що проводяться мовою жестів. Наприклад, в листопаді 2003 р. у Києві відбувся конгрес, на якому були присутні 1137 осіб, ці конгреси стали щорічними. Для навчання глухих людей свідки Єгови підготували відеокасети з біблійною інформацією мовою жестів. Для сліпих людей надруковані біблійні публікації шрифтом Брайля. Крім цього, «свідки Єгови швидко реагують на стихійні лиха, надаючи різного роду гуманітарну допомогу. Часто вони першими прибувають з допомогою на місце події. Так було і в Україні під час повені на Закарпатті. Українські свідки Єгови надіслали потерпілим від стихійного лиха понад 5 тонн одягу та взуття, а також сотні ковдр, матраців, ліжок, подушок, комплектів постільної білизни... Ця допомога надавалася як свідкам Єгови, так і всім потерпілим, незалежно від їхніх релігійних переконань» [8, с. 50]. Церква саєнтології створює міжнародні громадські організації, які використовують технології Хаббарда: Асоціація для покращення життя і освіти (ABLE), Асоціація «Наркокон», «Кримінон», Всесвітній інститут саєнтологічних підприємств (WISE), Фонд «Дорога до щастя» тощо. У 1993 р. Міжнародна Церква саєнтології запровадила свою просвітительську ініціативу під назвою «Компанія громадського нагляду проти наркотиків».

Чітко мотивоване суспільне кредо визначає своєрідне ставлення антитринітаріїв до політики. Проблема «політика і церква» вирішується ними здебільшого у ключі нейтралітету. При цьому в цих течіях аполітизм обґрунтовується не лише традиціями священних книг, а й доктринальними засадами. Це, з одного боку, залишає простір індивідуальному вибору особи, яка свою участь у політичному житті може співвідносити із власними переконаннями. З іншого боку, її не визнають доцільною для церкви, яка виконує іншу функцію.

Тому саме феномен політики отримує більш негативне забарвлення як такий, що відволікає віруючого від його служіння, а церкву – від її місії. Це видно в позиції свідків Єгови, котрі вважають «політику складовою частиною світу, що принесла народам Землі незлічимі страждання» [9, с. 43]. Тому вони відкрито і недвозначно заявляють про свою аполітичність, стверджуючи, що саме невтручання в політику відрізняє їхню конфесію від історичного християнства – релігійної домінанти так званого «християнського світу». Проте в журналі «Вартова Башта» писалося: «Кожний повинен приймати ці рішення, керуючись своєю власною совістю, навченою Біблією» [10, с. 3]. Як бачимо, свідки Єгови були офіційно повідомлені про недопустимість використання будь-яких методів впливу на свідомість громадян. Рішення дотримання позиції нейтралітету залишалося особистим правом кожного віруючого.

Сьогодні до позиції нейтралітету політики та науковці ставляться більш зважено. Зокрема, в одній авторитетній енциклопедії щодо позиції абсентеїзму говориться: «В Україні населення поступово звикає до того, що право не брати участь у виборах є невід'ємним правом людської свободи поряд з правом не віддавати свій голос сліпо й безоглядно, цінувати й шанувати його, вимагати поважного ставлення до нього» [11, с. 5].

З огляду на зазначене, певну цікавість викликає проблема національної ідентифікації вітчизняного антитринітаризму. По суті, він ніколи не стояв осторонь національного життя, хоч і раніше, і сьогодні чимало дослідників і політиків змальовують конфесію у негативно-космополітичному забарвленні. Так, переконання в тому, що свідки Єгови є «шкідниками нації», перегукується з радянським штампом «антидержавницька агітація». Тому звинувачення свідків у шкідництві знову повертає даний процес до методів тоталітарної влади. Як зазначає один з релігієзнавців, «імідж, накладений на цю організацію комуністично-тоталітарною пропагандою, міцно тримається в суспільній свідомості і на буденному рівні» [12, с. 413].

Однак, історично не претендуючи на роль національної церкви, виразника національно-визвольних процесів в Україні, антитринітаризм бачив і бачить себе тут переважно в культурній, а не політичній площині. Більше того, він пов'язує свій ідеал з національним, місією благовісті, з духовним піднесенням України. Особливо виразну позицію у цьому питанні займають свідки Єгови. Це яскраво демонструють публікації в журналах «Вартова Башта» і «Пробудись!», які приваблюють своєю установкою на життєрадісне, поліфонічне світосприйняття, орієнтують на загальнолюдські та суспільні справи. Останнім часом все частіше у бруклінській літературі акцентується увага на необхідності плекання національної самоповаги як «здорового і морального почуття», «оскільки в тому, щоб гордитися своїм народом, своєю мовою і своєю батьківщиною чогось хибного, з точки зору Біблії, немає» [13, с. 25]. Постійно публікуються матеріали про позитивне ставлення до освіти, культури, національних традицій, про гармонійне виховання молодого покоління і необхідність його активного входження в соціум.

«Стати повноцінними членами суспільства», «навчитися цінити свою культурну спадщину», «вести більш повнокровне життя» – ці та інші соціокультурні дефініції поступаються місцем колишньому соціальному негативізму, витісняють негативне ставлення до «справ цього світу», конфесійний ізоляціонізм і фанатизм. Особливістю Церкви саєнтології є можливість її прихожан не відмовлятися від інших релігійних вірувань і переконань при прийнятті саєнтології. Вона всіляко пропагує повагу своїх вірних до тих правопорядків, які існують в даній країні. Повага до закону – одна із центральних норм, яка обґрунтовується в працях Хаббарда: «Ми не прагнемо революції. Ми хочемо тільки еволюції, що веде до більш високих станів буття людини і суспільства» [14, с. 572]. Ефективним засобом мінімізації та цілковитого викорінення всіх форм нетерпимого ставлення до віруючих інших віросповідань саєнтологи вважають постійну освітню і виховну роботу, підвищення ролі засобів масової інформації у вихованні в людей терпимості замість ворожнечі.

Водночас ця проблема має інший бік медалі, адже її розуміння в антитринітаризмі також визнається новозавітним принципом. Це не означає, що йому чужі його коріння, культура, традиції, але в його ідеологічній школі національного життя суспільне, культурне, політичне, професійне, навіть сімейне та особисте підпорядковане релігійному. А ось для збагачення і максимально повного розкриття останнього йому потрібні культура і традиції, національне і політичне життя, професійний успіх і особисте щастя. Натомість історична специфіка вітчизняного антитринітаризму, котрий упродовж століть функціонував у структурі інших держав і був сформований як міжнаціональне середовище, суттєво позбавила його оригінального національного обличчя.

Сьогодні антитринітарні церкви в Україні прагнуть набути його шляхом залучення національних традицій в обрядову практику і релігійні свята, повсюдне відновлення української мови у проповідництві, література стає все більше україномовною, зміст видань – українознавчим. Релігійна література в духовному житті кожної громади відіграє найважливішу роль. Майже кожне богослужіння громад не обходиться без вико-

ристання або цитування біблійних публікацій. Такого особливого відношення до періодичних релігійних громад, як у свідків Єгови, не спостерігається в жодній антитринітарній чи протестантській конфесіях. З кожним роком перекладна діяльність свідків розширюється. Наприклад, в 1985 р. журнал «Вартова Башта» видавався одночасно на 23 мовах, що було значним досягненням того часу. Сьогодні кожний випуск журналу видається одночасно на 176 мовах [15, с. 24]. Такий порядок призводить до єдиної форми проведення зібрання, єдиного розуміння біблійних істин, єдиного теократичного устрою в зібранні та автоматично виключає відступництво та будь-яку автономію в конфесії. Однак українізація антитринітаризму, особливо у східних і південних районах, просувається повільніше, долаючи чимало внутрішніх бар'єрів, пов'язаних з консервативністю церковного життя.

Неоднозначне ставлення антитринітаріїв і до культури. З одного боку, вони не уявляють себе поза нею і прагнуть участі у багатьох культурних подіях як у середині, так і за межами церков. Високий культурний рівень становить невід'ємну рису етичного образу віруючого, що відповідає християнському етосу. Адже великого значення антитринітарії надають створенню здорової родини, оскільки «сім'я є основною одиницею людського суспільства. Чоловік і дружина можуть втішатися в ній цінним спілкуванням, а діти можуть мати охорону й готуватися до дорослого життя... завдяки доброму вихованню розвивається життєрадісне сприйняття світу, і вони стають корисним для суспільства...» [9, с. 134].

З іншого боку, ставлення до культури може бути в антитринітаризмі і негативним, якщо вона не відповідає його етичному кредо. У власному культурному житті більшість течій виявляють вибірковий підхід: приймають те, що сформовано у контексті християнських традицій та зорієнтовано на їх розвиток (література, архітектура, театр). Керівництво антитринітарних церков неодноразово відкрито виступало з офіційними заявами щодо заборони реклами, що популяризує тютюн і спиртні напої; різноманітні конкурси краси, де «принижують гідність жінок»; виготовлення та поширення відео та друкованої порнопродукції, котра «нищить і розбещує молодь» та багато іншого. Ці негативні явища розглядають як свідчення духовного занепаду суспільства, що вимагає від церкви активної соціо-етичної позиції. Тому не випадково в релігійній літературі, у проповідях по-сучасному, цивілізовано, навіть по-науковому дискутуються проблеми сім'ї та здорового способу життя. Актуальними темами стали боротьба з наркоманією, алкоголізмом, аморальністю, СНІДом, дослідження глобальних проблем сучасності. Все це друкується і подається літературною українською мовою.

Отже, якщо узагальнити позакультові пріоритети вітчизняного антитринітаризму, то вони торкаються чотирьох головних аспектів. У суспільному житті – це євангелізація на засадах Біблії, філантропія, дотримання громадянських обов'язків; політичному – прагнення свободи совісті, заперечення державної церкви, співпраця з громадськими інститутами; культурному – духовне оздоровлення суспільства на основі християнських ідеалів, розвиток національної культури; релігійному – активне церковне життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закович М. Релігійна та релігієзнавча освіта / Закович М. // Історія релігії в Україні. – Т. 10 : Релігія і Церква років незалежності України / за ред. А. Колодного. – Київ; Дрогобич : Коло, 2003. – С. 344-354.
2. Православні духовні цінності і сучасність : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 21 березня 2003 р. – К. : МАУП, 2003. – 324 с.
3. Сторожевая Башня возвещает Царство Иеговы. Приближайтесь к Богу. Иегова дает нам право выбора. – Бруклин, Нью-Йорк, США. – 2009, ноябрь. – С. 31.
4. Станеки-Козвоски М. Мой мир и я. Путь любви : [пособие для учителя] / Станеки-Козвоски М., Фелленц-Усами Д., Хейнс У. ; под ред. Б.П. Битинаса. – М. : Междунар. Фонд образования, 1994. – 231 с.

5. Бережко К. Історія Свідків Єгови в Україні. Житомирщина : [монографія] / Бережко К. – 2-е вид. – Львів : Фаворит, 2005. – 166 с.
6. Інформаційний звіт Державного комітету України у справах національностей та релігій «Про стан і тенденції розвитку релігійної ситуації та державно-конфесійних відносин в Україні» за 2008 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scnm.gov.ua/control/uk/publish/article>
7. Малюнос С. Додаток. Новини з України. Реалізовано ще один гуманітарний проєкт / Малюнос С. // Ліягона. Церква Ісуса Христа святих останніх днів. – 2010, лютий. – С. НЗ-Н4.
8. Свідки Єгови – неупереджений погляд // Людина і світ. Щомісячний науково-популярний релігієзнавчий журнал. – 2000. – № 3. – С. 48-50.
9. Знання, яке веде до вічного життя. – Зальтерс : Товариство Вартової Башти, Біблії і брошур, 1995. – 191 с.
10. Історія релігій в Україні / [за ред. А.М. Колодного, П.Л. Яроцького]. – К. : Знання, 1999. – 735 с.
11. Політологічний енциклопедичний словник : [навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів] / [за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна]. – К. : Генеза, 1997. – 400 с.
12. Сторожевая Башня возвещает Царство Иеговы. Быть нейтральным в этом запутанном мире. – Бруклин, Нью-Йорк, США. – 1981, октябрь. – С. 3.
13. Пробудись! – Бруклин, Нью-Йорк, США. – 1998, февраль. – С. 25.
14. Что такое саянтология?: Всесторонний справочник по самой быстрорастущей религии в мире (основано на работах Л.Р. Хаббарда). – М. : Нью Эра, 1998. – 1007 с.
15. Сторожевая Башня возвещает Царство Иеговы. Благая весть на 500 языках. – Бруклин, Нью-Йорк, США. – 2009, ноябрь. – С. 24-25.

О.Л. Соколовский

Современное антитринитарное движение в общественном измерении

В статье рассматриваются основные аспекты внекультовой деятельности отечественного антитринитаризма. Проанализировано влияние антитринитарного движения в общественной, политической, культурной и религиозной жизни страны, доказано, что оно способствует духовному оздоровлению общества на основе христианских идеалов.

O.L. Sokolowski

Contemporary anti-Trinitarian Movement Flow in the Public Dimension

The article reviews the main aspects of domestic anti-trinitarianism. Influence of this movement in the social, political, cultural and religious life of the country is analysed it is proved that it contributes to the spiritual health of society on the basis of Christian ideals.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2010.